

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Василичука Віктора Івановича на дисертацію Баранець Володимир Анатолійович «Дізнання як форма досудового розслідування у кримінальному процесі України», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Необхідною передумовою розбудови України як демократичної правової держави європейського рівня є оновлення системи кримінального судочинства, інститути якої покликані забезпечити охорону прав і свобод людини, боротьбу зі злочинністю, захист інтересів суспільства та держави. Серед ключових законодавчих кроків у цьому напрямі слід вважати сприяння законодавчому утворенню особливого порядку досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

В умовах дії правового режиму воєнного стану вбачається тенденція до збільшення питомої ваги кримінальних проступків у загальному масиві зареєстрованих кримінальних правопорушень. За офіційною статистикою, у січні – березні 2025 року зареєстровано 167,4 тис. кримінальних правопорушень, з них кримінальних проступків – 24,7 тис.

На практиці у формі дізнання за скороченою процедурою (до одного місяця з дня вручення особі повідомлення про підозру) здійснюється розслідування крадіжок, шахрайств, хуліганства та інших умовно «дрібних» правопорушень (усього 126 складів).

Проте підвищення ефективності вирішення правових, організаційних і практичних проблем подальшого запровадження в Україні спрощеного порядку досудового розслідування потребує поглибленого наукового аналізу.

У зв'язку із цим, актуальність теми дисертації Баранець В. А «Дізнання як форма досудового розслідування у кримінальному процесі України» не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і практичному аспектах.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 26 жовтня 2021 року (протокол № 20).

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Вивчення дисертації та наукових публікацій *Баранець В. А* свідчить про логічну структуру роботи, що надало можливість дисертанту визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження. Застосовано, зокрема, *історико-правовий* – дав змогу дослідити становлення дізнання в кримінальному процесуальному законодавстві України (підрозділ 1.1); *системного аналізу*, що надав можливість з'ясувати значення інституту дізнання (підрозділ 1.1); *порівняльно-правовий* – надав змогу проаналізувати думку вчених щодо підстав здійснення дізнання, а також норми чинного кримінального процесуального законодавства України та законодавства інших держав (США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Швеція, Австрія, Естонія, Республіка Казахстан та ін.) (підрозділ 1.2); *формально-юридичний* – дав змогу проаналізувати зміст норм Конституції України, КПК України, інших законів України, а також з'ясувати зміст і значення вживаних понять і термінів, обґрунтувати висновки й пропозиції щодо їх змін та доповнень (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2); *структурно-функціональний* – для аналізу процесуального порядку здійснення дізнання (підрозділи 2.2; 2.3; 2.4 3.1, 3.2); *соціологічний* – для оцінювання поглядів і позицій слідчих, дізнавачів, прокурорів та адвокатів з питань, що досліджувалися; *статистичний* – дав змогу узагальнити результати вивчення матеріалів кримінальних проваджень та анкетування; *моделювання і прогнозування* – запропонувати пропозиції щодо вдосконалення чинного КПК України (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3).

Це дозволило належним чином обґрунтувати відповідні положення наукової новизни отриманих дисертантом наукових результатів. Зміст дисертації

відповідає обраній темі, характеризується логічністю та комплексністю. Матеріал дисертації викладено послідовно й доступно, робота оформлена відповідно до встановлених вимог.

Дисертант проаналізувала значну кількість джерел (191 найменувань), ґрунтовно вивчив роботи інших науковців за напрямом, що надало можливість вирішити важливу наукову задачу, дати відповіді на актуальні й суттєві для науки та правоохоронної практики питання, сформулювати пропозиції та рекомендації з подальшого вдосконалення теоретичних основ і прикладних аспектів з даної тематики.

Обґрунтованість сформульованих у дисертації висновків забезпечена емпіричними даними, а саме аналітичні та статистичні дані Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, рішення Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України та Верховного Суду; зведені результати вивчення матеріалів 105 кримінальних проваджень (2021–2024 роки), у яких здійснювалося розслідування кримінальних проступків у формі дізнання; зведені дані анкетування 60 дізнавачів і 35 слідчих НПУ, 60 прокурорів, 45 адвокатів з Київської, Вінницької, Черкаської, Львівської областей. Під час підготовки дисертації автор використав власний досвід роботи в правоохоронній системі

Результати наукового дослідження відображено у восьми наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, чотири тези – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій і круглих столів.

Отже, дисертація В.А. Баранець «Дізнання як форма досудового розслідування у кримінальному процесі України» виконана на високому науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Баранець Володимира Анатолійовича

є одним із перших комплексних досліджень проблем здійснення досудового розслідування у формі дізнання. У дисертації на основі опрацювання положень теорії кримінального процесу, аналізу нормативно-правової бази та правозастосовної практики сформульовано висновки та пропозиції концептуального характеру, що дають змогу вирішити низку завдань теоретико-прикладного характеру.

У роботі сформульовано низку результатів і висновків, що були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни.

Зокрема, уперше: з огляду на історико-правові джерела й правовий інститут, який спрямований на реалізацію засад економії заходів кримінально-правової репресії й диференціацію кримінально-процесуальної форми досудового розслідування правопорушень, які не мають високого ступеня суспільної небезпеки (кримінальних проступків), що значною мірою сприяє виконанню завдань кримінального провадження; наведено аргументацію щодо доцільності законодавчого запровадження процесуального статусу уповноваженої особи на здійснення досудового розслідування кримінальних проступків, запропоновано та обґрунтовано необхідність законодавчого закріплення такого поняття, під яким пропонується розуміти службову особу, уповноважену наказом Голови Національної поліції України, начальниками ГУНП, начальниками відповідних територіальних підрозділів поліції, або особами, які виконують їх обов'язки, на здійснення досудового розслідування кримінальних проступків (п. 24¹ ч. 1 ст. 3 КПК України); доведено доцільність закріплення в кримінальному процесуальному законодавстві додаткових засобів з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань шляхом відібрання пояснень, медичного освідування, отримання висновку спеціаліста і зняття показань технічних приладів і технічних засобів, вилучення знарядь і засобів вчинення кримінального проступку, речей і документів, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

Також дістали подальший розвиток: характеристика історичних передумов запровадження інституту дізнання в кримінальному процесуальному законодавстві України, у тому числі з урахуванням регламентації та практики застосування елементів спрощеного порядку досудового розслідування в дорадянський і радянський періоди; бачення перспектив запровадження (імплементації) у національному правовому полі елементів зарубіжного досвіду реалізації інституту кримінальних проступків у Великій Британії, США, Чеській Республіці, Республіці Грузія, Франції, ФРН та інших країнах; узагальнення практики Європейського суду з прав людини, юридичних позицій Конституційного Суду України та Верховного Суду (Верховного Суду України), що стосуються здійснення досудового розслідування у формі дізнання.

Крім зазначеного, у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни здійсненого дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертантом, здебільшого є аргументованими й переконливими, містять самостійний критичний аналіз. Отримані теоретичні та практичні висновки стали результатом наукового пошуку, відповідно до поставленої мети і завдань дослідження. Під час їх доведення та обґрунтування автор використав широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових публікацій, міжнародно-правові та національні нормативно-правові акти, судову практику тощо.

Практична значущість результатів дослідження. Сформульовані та викладені в дисертаційному дослідженні висновки та пропозиції мають теоретичне та практичне значення та можуть бути використанні в: *законотворчому процесі* – під час удосконалення законодавства, що регламентує процесуальну діяльність підрозділів дізнання (акт впровадження Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 16.01.2025 № 04-27/12-2025/13324); *правозастосовній діяльності* органів досудового розслідування – з метою розроблення та вдосконалення відомчих (міжвідомчих)

нормативно-правових актів, застосування в практичній діяльності слідчих і дізнавачів, а також під час проведення занять у системі службової підготовки й підвищення кваліфікації (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 19.06.2025 № 57661-2025); *освітньому процесі* – під час підготовки лекцій, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів із навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Особливі порядки кримінального провадження», «Дізнання», а також під час підготовки лекцій і проведення занять за відповідними темами в системі підвищення кваліфікації й спеціалізації (акти Національної академії внутрішніх справ від 29.05.2025 № 91-оп; від 29.05.2025 № 92-нд).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація В.А.Баранець викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація містить анотацію, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (191 найменування на 22 сторінках) та чотирьох додатків на 57 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 261 сторінку, з них основний текст – 183 сторінки.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувачки, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, охарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну базу, аргументовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, інформацію щодо апробації матеріалів дисертації.

Перший розділ присвячений теоретико-правовим засадам дослідження дізнання як форми досудового розслідування у якому охарактеризовано стан наукових досліджень дізнання як форми досудового розслідування в

кримінальному процесі України; розкрито доктринальні підходи до визначення дізнання як форми досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків; виокремлено та порівняно зарубіжний досвід правової регламентації (імплементції) спрощеного порядку досудового розслідування кримінальних правопорушень.

У другому розділі автор розкриває суб'єкти та процесуальний порядок досудового розслідування у формі дізнання зокрема встановив особливості регламентації процесуального статусу суб'єктів досудового розслідування у формі дізнання; визначив специфіку обчислення строків досудового розслідування у формі дізнання, умов їх дотримання й порядку продовження; початок досудового розслідування у формі дізнання; закінчення досудового розслідування у формі дізнання.

Третій розділ присвячено особливостям доказування під час досудового розслідування у формі дізнання. Дисертант охарактеризував процесуальний порядок проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій як засобів збирання доказів під час досудового розслідування у формі дізнання, а також визначив інші процесуальні дії як засоби доказування під час досудового розслідування у формі дізнання.

Після кожного розділу дисертації загалом сформульовано **висновки**, у яких вичерпно висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію, мають високий рівень достовірності.

Таким чином, дисертація В.А. Баранець відповідає наявним вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання – дізнання як форма досудового розслідування у кримінальному процесі України,

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення дисертації та наукових публікацій фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Баранець Володимира Анатолійовича містить результати власних досліджень автора. Використання ідей, результатів і текстів інших

авторів мають посилання на відповідне джерело, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Оцінюючи загалом позитивно винесену на захист дисертацію В.А. Баранець, варто відзначити й певні суперечливі або спірні положення. Окремі питання предмета дослідження, на думку рецензента, потребують певних уточнень і додаткової аргументації під час захисту:

1. Автором під час підготовки дисертаційної роботи була використана емпірична база дослідження, а саме матеріали 105 кримінальних проваджень (2021–2024 роки), у яких здійснювалося розслідування кримінальних проступків у формі дізнання; зведені дані анкетування 60 дізнавачів і 35 слідчих НПУ, 60 прокурорів, 45 адвокатів. Було б доцільним дисертанту провести також анкетування працівників суду щодо дізнання як форми досудового розслідування, а його результати викласти у змісті роботи, що дозволило б визначити більш широко як позитивні, так і негативні сторони дізнання як форми досудового розслідування в кримінальному процесі України на сучасному етапі.

2. Запропоноване наукове дослідження мало б ще більшу практичну цінність та можливість безпосереднього використання матеріалів дисертації у практичній діяльності правоохоронних органів, якщо б викладення теоретичного матеріалу більш широко супроводжувалося, прикладами із матеріалів вивчених кримінальних проваджень, власного практичного досвіду, інших матеріалів, що дозволило б визначити як позитивні, так і негативні сторони дізнання як форми досудового розслідування в кримінальному процесі України.

3. Враховуючи специфіку обраного напрямку, було б доцільно у другому та третьому розділі висвітлити місце оперативних підрозділів, які у відповідності до вимог ст. 40¹ та ст. 41. КПК України виконують письмові доручення слідчого, дізнавача, прокурора на проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Також дослідження цього питання мало б ще більшу практичну цінність, якщо б автором дисертації були виокремлені сучасні проблемні сторони організації такої взаємодії, з відповідним їх аналізом та конкретними

пропозиціями щодо їх усунення і формування на цьому методичних рекомендацій (алгоритмів) для практичних працівників, особливо в період значного «омолодження» кадрового потенціалу органів досудового розслідування, дізнання та оперативних підрозділів.

Викладені вище дискусійні положення та зауваження вказують на складність та багатоаспектність теми дисертаційної роботи Баранець Володимира Анатолійовича є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне і практичне значення отриманих в ній результатів та не знижують в цілому високий науковий рівень дисертації. Вони можуть слугувати підґрунтям для дискусії в процесі захисту дисертації, а також напрямками майбутніх досліджень дисертанта.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Баранець Володимира Анатолійовича на тему «Дізнання як форма досудового розслідування у кримінальному процесі України», подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм змістом, одержаними науковими результатами, актуальністю, новизною та іншими ознаками є самостійною завершеною науковою роботою, що містить суттєві положення для розвитку юридичних наук. За науковою та практичною значущістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами № 507 від 03 травня 2024 року), наказу МОН України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами № 759 від 31 травня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, зі змінами № 502 від 19 травня 2023 р.), а її автор – Баранець Володимир Анатолійович – за результатами проведення публічного захисту заслуговує на

присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Віктор ВАСИЛИНЧУК

